

OPEN BRIEF: reactie n.a.v. Bijlage IV bij stikstofplan kabinet.

Ambtelijke staf initieert stikstofcrisis op 11 sept. 2003 en houdt deze sindsdien in stand.
Daarmee heeft Nederland haar eigen 9/11.

Beste leden van de Tweede Kamer, Eerste Kamer, Provinciebesturen, Waterschapsbesturen.

Dat het SLN-essay 'Van stikstof naar systeemfout' ([Van stikstof naar systeemfout - Samenlevinglandbouwnatuur](#)) onderdeel vormde van het informatiekader wat bij de totstandkoming van het nieuwe stikstofbeleid van het kabinet, was helder bij het lezen van de brief van Min. van Essen van 26 juni 2026.

(Weer ruimte voor boer, natuur en bouw: maatregelpakket voor landbouw, natuur en stikstof. [Kenmerk: DGLGS / 106578599](#))

In Bijlage VI (moet zijn IV) werd immers naar de reactie van de minister op het essay verwezen.

Door de verwisseling van de bijlagenummering door het Ministerie van LNV, kon eerst vandaag kennis genomen worden van de inhoud van die reactie; zie email hieronder van de afdeling Publieksvoorlichting van de Tweede Kamer.

We zijn teleurgesteld over de inhoudelijke reactie omdat deze niet verder gaat dan de herhaling van het geldende narratief sinds de aanwijzing van stikstof als maatstaf voor de Staat van Instandhouding Natura2000 (SVI). Echter gezien de grote maatschappelijke en economische gevolgen van de toepassing van dit onwerkbaar narratief, wijzen we op enige ernstige fouten in de opstelling van de minister.

Immers, als naar de KDW wordt verwezen via de 'bekende' definitie:

"de KDW is de wetenschappelijk vastgestelde grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het habitat significant wordt aangetast door de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie", dan worden we een zeer storende fout gewaar.

De minister hanteert hier de milieukundige definitie van de 'Critical Load' die al sinds 1985 wordt gemeten zonder achtergronddepositie. Immers, de bepaling ervan voor chemische stoffen begint bij een aanvangsdosis van 0 mol/ha/jr. en vervolgens wordt de dosering verhoogd (met stappen van 5 mol in geval van stikstof) totdat waarneembare effecten optreden.

Stikstof is behalve een chemisch element, echter tevens een biologisch agens, het wordt gebruikt door, en geproduceerd in, de natuur: check op [KNMI - Onweerarchief](#) om te zien hoe op 27 en 28 juni 2026 ruim 400.000 blikseminslagen ca. 100.000.000 mol depositiestikstof boven Nederland genereerden!

Door dit aspect te negeren, worden de zaken op een wijze gecompliceerd die bijgedragen hebben tot het ontstaan van de stikstofcrisis.

De Critical Load van Stikstof 1-op-1 doorvertalen naar de KDW is een politiek besluit geweest uit 2003 op aangeven van toenmalige ambtelijke adviseurs. (brief aan 2Kamer 11 september 2003 van Minister Veerman LNV en Stas. Van Geel van milieu). Maar deze aanwijzing wordt niet ondersteund door adequaat wetenschappelijk bewijs

Er is namelijk geen enkele wetenschappelijke publicatie bekend die beschrijft hoe de Nederlandse onderzoekers erin geslaagd zijn de invloed van achtergronddepositie van soms meer dan 40 kg N/ha/jr. buiten de bepalingsmethode te houden om te kunnen vaststellen dat de natuur al bij 12 of 15 kg N/ha/jr. haar 'verzurende en/of vermestende werking' begint uit te oefenen en daardoor qua biodiversiteit verandert en dat de SVI daardoor significant wordt beïnvloed.

De wetenschappelijke protocollen waarin beschreven wordt hoe een dergelijke meting uitgevoerd wordt, bestaan niet en ook WOO-verzoeken terzake zijn derhalve zinloos. Een 'KDW' die geen rekening houdt met achtergronddepositie, kan hierom in Nederland dus geen accuraat beeld geven van hoe natuur op stikstof reageert. Zoals u terecht aangeeft is de KDW uitermate tijd en plaats gebonden. De afwijzingen van vergunningenbesluiten o.b.v. de KDW, en daarmee ook de verkeerd gerichte (dure) beheersplannen en de ingrijpende sociaal economische en fiscaal-budgettaire gevolgen, zijn naar ons oordeel volledig disproportioneel en daarmee onverantwoord om te op te volgen in het openbaar bestuur van rijk, provincie en waterschappen.

Ook kunnen we de vraag aan de Minister van LNV stellen, hoe het mogelijk is dat de KDW al sinds 1956, het eerste jaar met een depositieniveau van ca. >15 kg N/ha/jr., structureel en onafgebroken kan worden overschreden, inmiddels dus al 70 jaar. En dat AERIUS met toetsing aan de KDW, ons recentelijk pas vertelt dat de natuur vast en zeker binnenkort zal 'omvallen'. Bovendien bestond de nu omvallende natuur al in de periode van aanwijzing Natura2000 (2004-2012) terwijl deze natuur destijds door een 60% hogere stikstofdepositie is uitgeselecteerd. Graag krijgen we nog verduidelijking van uw visie op deze uitermate onlogische en zeer kosten-ondoelmatige situatie waarin het Nederlandse Natura2000-beleid terecht gekomen is.

Hoe waarschijnlijk is het dat in 2035, als de KDW voor de laatste maal, want wettelijk vastgelegd, na een 79-jaar durende overschrijding van die KDW, Nederland "de natuur en de kwaliteit van het habitat voor een significante aantasting door de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie" zal hebben weten te behoeden. En dat we dus pas over tien jaar de natuur definitief zullen hebben 'gered'. Hierover geeft uw stikstof brief van 26 juni 2026 geen uitsluitsel. Het blikje wordt vooruit geschopt.

Tegen deze achtergrond stellen we de vraag: Kan de minister uitleggen waarop zijn vertrouwen in een dergelijke 'proxy' voor stikstofgevoeligheid; lees de huidige KDW, uit bestaat? En hebben we al een goed beeld van het prijskaartje wat aan dit vertrouwen vastzit? De beschreven besteding van de voorlopig begrote €20 miljard geeft geen enkele garantie dat uw KDW-target in doeljaar 2025, via modelbepaling of gemeten, de gewenste uitkomsten zal bieden.

In het derde essay uit het SLN-drieluik over stikstof ([Stuurloos stikstofbeleid dankzij modellen](#)) wordt een "StikstofGevoeligheidsIndicator" (SGI) gepresenteerd die wél rekening houdt met de achtergronddepositie. Een indicator die bovendien toont hoe 'stikstofgevoeligheid' verandert bij lagere depositiehoeveelheden. Immers naarmate de stikstofdepositie daalt zal de natuur steeds gevoeliger worden voor wijzigingen in de beschikbare hoeveelheid stikstof. De ultieme 'ongevoeligheid' voor stikstof blijft echter onbereikbaar. Neem hiertoe ook kennis van het recente betoog van statisticus [REDACTED] in de 2Kamer 25juni2026 .

Daarmee wordt ook duidelijk dat emissiereductie slechts leidt tot een toename van het areaal aan 'stikstofgevoelige natuur' en dat ons STIKSTOFMODEL daarmee het probleem in de tijd, administratief en juridisch gezien, steeds verder vergroot!

Let wel: Emissiereductie: meer dan 50% sinds de invoering van de Vogel- en Habitatrichtlijn, in 1992, heeft volgens de 20 Flora en fauna databanken in Nederland en de meest recente Natuur Doel Analyses nauwelijks tot verbetering geleid in de natuur. Via genoemde SGI wordt inzichtelijk hoe de natuur sindsdien in werkelijkheid omgaat met dalende depositiestikstofhoeveelheden. Door de KDW af te wijzen op basis van genoemde principieel foutieve bepalingsmethode en te kiezen voor de SGI wordt de stikstofcrisis daadwerkelijk beëindigd en kunnen alle onrechtvaardigheden en juridische dwalingen worden gecorrigeerd zonder dat de SVI er iets van merkt.

Kortom: Op 11 september 2003 'koos' de Tweede Kamer voor de KDW als graadmeter voor de VHR, en creëerde daarmee de basis van het huidige stikstofprobleem. In de jaren die daarop volgden is herhaalde malen door parlementaire commissies (Taskforce Trojan

2008, Adviesgroep Huys 2009) aangegeven dat de KDW niet een juridische basis zou mogen hebben, onder andere omdat “de natuur meer behelst dan stikstof”.

Desondanks werd stelselmatig de werkelijke natuurmonitoring verwaarloosd, zeker na het aanwijzen van het AERIUS-model als ‘best scientific tool’. Hiermee zijn de honderdduizenden praktijkdata van de SVI bij meer dan 20 NGO’s volledig ten onrechte buiten het beleidskader van Ministerie LNV en Parlement geplaatst. Bovendien kwijten de Provinciebesturen als bevoegd gezag zich niet van hun taak als toezichthouder op SVI, biodiversiteit en doelmatige besteding van alle fondsen die gerelateerd zijn aan het Natura2000-beleid.

Helaas geeft uw recente brief aan ons parlement, en uw reactie op het SLN-essay onvoldoende blijk van inzicht en urgentie om deze situatie aan te pakken als basis voor meer effectief natuurbeheer en rechtvaardig en evenwichtig sociaal-economisch beleid in het buitengebied. De stichting Samenleving Landbouw en Natuur zal zich desondanks blijven inzetten voor de goede zaak van effectief beheer van Natura2000 in een evenwichtig en vitaal buitengebied van Nederland.

Graag zijn we bereid uw ministerie hierbij te ondersteunen.

Het Nederlandse stikstofmodel gaat uit van de berekeningen van AERIUS met daarin opgesloten de KDW en heeft betrekking op de bovenste 30 centimeters van de bodem in natuurgebieden. Daarbij worden aan 15-25 kilogrammen depositiestikstof grote invloed toegedicht in een omgeving waarin zich ondergronds nog eens 6000 kg stikstof bevinden (in diezelfde 30 cm; en ca. 20.000 kg in 1 meter bodem) en bovengronds de atmosfeer voor 78% uit datzelfde stikstof bestaat.

Op 23 september 2003 ‘geloofde’ de toenmalige Minister het advies van de ambtelijke staf dat het een goed idee was de Kritische Depositie Waarde leidend te maken in het Nederlandse natuurbeleid en uit Bijlage IV van de brief van de Minister van Essen van 26 juni 2006 blijkt dat een dergelijk ‘geloof’ nog steeds ambtelijk draagvlak heeft.

Met beleid tot gevolg dat een gepeperde rekening neerlegt bij de Samenleving, dat een verwoestend effect heeft op de economie en vooral de Landbouw, en waar de Natuur niet mee gebaat is.

De natuur regelt immers haar stikstofzaken zelfstandig.

Een parlement die dat inziet, herstelt de ‘fout’ van 11 september 2003.

Van: Publieksvoorlichting <Publieksvoorlichting@tweedekamer.nl>

Verzonden: maandag 29 juni 2026 15:25

Aan:

Onderwerp: Re: Inzending contactformulier

Den Haag, 29 juni 2026

Betreft: uw e-mailbericht van 29 juni 2026 jl.

Kenmerk: 425429

Goedemiddag,

Uw e-mail is in goede orde ontvangen bij de Stafdienst Communicatie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2026Z14788&did=2026D33108

Hieronder de tekst:

Reactie essay 'Van stikstof naar systeemfout'

De vaste commissie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur heeft mij verzocht om een reactie te geven op de brief van de Stichting Samenleving, Landbouw en Natuur (SLN) te Deventer d.d. 27 maart 2026 ter aanbieding van het essay 'Van stikstof naar systeemfout'.

Ik vind het positief als burgers en belangenorganisaties hun kennis en denkracht in willen zetten om bij te dragen aan de maatschappelijke opgaven waar we voor staan, zoals de stikstofproblematiek.

In het essay wordt betoogd dat de kritische depositiewaarde (KDW) niet geschikt zou zijn als indicator omdat deze onder andere geen rekening houdt met de lokale context waarin stikstofgevoelige natuur zich bevindt en er bij vaststelling van de KDW's te veel voorzorg is ingebouwd. De KDW is daardoor volgens het essay slechts beperkt geschikt als directe indicator voor biodiversiteitsverandering. Door aanpassingen van deze indicator zou volgens de auteurs per direct aan de wettelijke stikstofreductiedoelstelling voor 2035 voldaan worden.

Mijn reactie hierop is als volgt. De KDW is de wetenschappelijk vastgestelde grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het habitat significant wordt aangetast door de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie. De KDW's worden getrapd vastgesteld: eerst op Europees niveau in de vorm van bandbreedtes in kg/ha/jaar en vervolgens specifiek voor de Nederlandse habitats, binnen deze bandbreedtes, in concrete KDW's in mol/ha/jaar. Dit wordt aangevuld

met Nederlandse kennis als er Europees nog geen bandbreedtes zijn vastgesteld. De rapporten waarin dit is vastgelegd zijn tot stand gekomen via een uitgebreid wetenschappelijk proces waar ook peer review een onderdeel van is. In de rapporten zelf is de totstandkoming gedetailleerd uiteengezet. In veel gevallen zitten de Nederlandse KDW's richting de bovenkant van de Europese bandbreedtes.

Naar hun aard zijn de nationaal vastgestelde KDW's landelijk geldig. De opstellers zijn zich ervan bewust dat er in beperkte mate lokale verschillen in gevoeligheid kunnen zijn, maar er bestaat (nog) geen methode om die verschillen tot uiting te laten komen in lokaal geldende indicatoren voor stikstofgevoeligheid (dit is op 12 november 2025 bevestigd door de Raad van State in een zaak waarin werd betoogd dat lokaal een strengere norm zou moeten gelden).

Wat betreft de kritiek dat er in de KDW's te veel voorzorg is ingebouwd, wil ik wijzen op de manier waarop KDW's worden vastgesteld, namelijk primair op basis van waargenomen verslechtering van natuurkwaliteit. Er wordt dus niet – uit voorzorg – uitgegaan van een beduidend lager niveau.

Dat effecten van stikstof niet overal worden waargenomen of niet onmiddellijk worden waargenomen, heeft andere oorzaken dan een vermeend voorzorgsbeginsel. Die oorzaken zijn ten eerste dat de KDW's zijn gebaseerd op langetermijneffecten (orde van grootte van circa 30 jaar). Dat is logisch, omdat de gevolgen van overbelasting een sluipend proces zijn. Ten tweede worden in het natuurbeheer al sinds lange tijd maatregelen genomen om de effecten tegen te gaan. Dat betekent dus niet dat de natuur minder gevoelig is dan op basis van de KDW verwacht zou mogen worden, maar dat de gevolgen bestreden (moeten) worden.

Ik zie in het essay dan ook geen aanleiding om te twijfelen aan de wetenschappelijke correctheid van de KDW's zoals opgenomen in de genoemde rapporten.

Dit alles neemt niet weg dat er wel keuzes te maken zijn over de rol die de KDW speelt in het beleid. De KDW's spelen als wetenschappelijk vastgestelde indicator een belangrijke rol bij toestemmingsverlening. Naar de mogelijkheden voor de nuancering en alternatieven voor de KDW voor generiek gebruik in het toetsingskader is in 2021 een verkenning uitgevoerd die ook gedeeld is met uw Kamer. De conclusie uit deze verkenning is dat er geen bruikbare alternatieven zijn voor het vervangen dan wel nuanceren van de KDW voor gebruik in het toetsingskader. Dit laat onverlet dat initiatiefnemers als onderdeel van reeds bestaande regelgeving de mogelijkheid hebben om in een passende beoordeling ecologisch te onderbouwen dat significante effecten op een specifieke locatie, vanwege specifieke omstandigheden, ondanks

overschrijding van de KDW, kunnen worden uitgesloten.

Daarnaast speelt de KDW een rol in de wettelijke omgevingswaarden voor stikstofreductie. In het coalitieakkoord is opgenomen dat de KDW, zo snel als mogelijk is, vervangen zal worden door een juridisch houdbaar alternatief. Momenteel worden daartoe stappen gezet om emissiedoelen voor de industrie, landbouw en mobiliteit wettelijk vast te leggen, zodra er een voldoende geborgd maatregelpakket ligt. Voor de landbouw gaat dit om een ammoniakreductie in 2035 van 42-46%, voor de industrie om 50% ammoniakreductie, en voor de mobiliteit een reductie van stikstofoxiden van 50% ten opzichte van 2019. Hiertoe werkt het kabinet verder aan het herziene wetsvoorstel "vervangen omgevingswaarde stikstof" dat reeds door de Raad van State van advies voorzien is.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met de Stafdienst Communicatie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Met vriendelijke groet,

Stafdienst Communicatie Tweede Kamer der Staten-Generaal